

MACIEJ KRZYCZKOWSKI

główny specjalista ds. ekozarządzania, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Departament Informacji o Środowisku

**SKUTECZNE EKOINNOWACJE
WSPIERAJĄCE POPRAWĘ DZIAŁALNOŚCI ŚRODOWISKOWEJ**

System ekozarządzania i audytu (EMAS) to nowoczesne narzędzie zarządzania, nastawione na osiągnięcie efektów w zakresie ochrony środowiska oraz oszczędności energii i zasobów. Wdrożenie jego wymagań stanowi również wsparcie rozwój ekoinnowacji. Te zaś przekładają się na poprawę działalności środowiskowej organizacji i doskonalenie EMAS.

Nie sposób wyobrazić sobie działalności, która nie wpływałaby na środowisko naturalne. Trudno też znaleźć firmę, która nie podejmuje żadnych inicjatyw w zakresie jego ochrony. Firmy coraz częściej poszukują nowych rozwiązań pozwalających sprostać wyzwaniom rynku, stawiającego na zrównoważony rozwój. W celu jej efektywnego wdrażania innowacyjnych rozwiązań z obszaru ochrony środowiska, warto korzystać ze sprawdzonych modeli zarządzania.

Standardem najbardziej skutecznym oraz wiarygodnym w ochronie środowiska jest system ekozarządzania i audytu EMAS. W dobie popularyzacji idei zrównoważonego zarządzania firmą lub społecznej odpowiedzialności biznesu, zarządzanie środowiskowe staje się jednym z istotniejszych aspektów prowadzenia działalności. W dużym uproszczeniu sprowadza się to do ustalenia procedur oraz wyznaczenie osób odpowiedzialnych za efektywne wykorzystanie zasobów, spełnienie wymagań prawnych ochrony środowiska oraz komunikację zewnętrzną nt. oddziaływań środowiskowych. Jednak dopiero wdrożenie kompleksowych rozwiązań, tj. wymagań EMAS, zapewni firmom realizację celów biznesowych w harmonii z ochroną środowiska.

Co to jest EMAS?

System ekozarządzania i audytu EMAS (ang. Eco Management and Audit Scheme) to unijny instrument ochrony środowiska, funkcjonujący w oparciu o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1221/2009 z 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS).

Jego celem jest zachęcenie przedsiębiorstw oraz instytucji niekomercyjnych do ciągłego doskonalenia efektów swojej działalności w obszarze ochrony środowiska. Określa on wytyczne, dzięki którym firmy tworzą procedury zarządzania, zapewniające minimalizację negatywnego wpływu na środowisko. W sposób szczegółowy określa obowiązki dotyczące przeprowadzenia wstępnego przeglądu środowiskowego, metodyki i częstotliwości audytów wewnętrznych oraz nadzorowania dostawców oraz podwykonawców. System ten kładzie również nacisk na osiągnięcie efektów w ramach prowadzenia działalności środowiskowej, na zapewnienie zgodności z prawem ochrony środowiska, zaangażowanie pracowników w realizację polityki środowiskowej oraz dialog z zainteresowanymi stronami.

Wdrażanie wymagań

System zarządzania środowiskowego zgodny z EMAS można budować na bazie wdrożonych wcześniej rozwiązań systemowych, tj. systemów zarządzania wg normy ISO 9001 lub normy ISO 14001. Można też uczynić to w oparciu o wymagania programów branżowych, takich jak: „Program Czystszej Produkcji” albo „Program Odpowiedzialność i Troska”.

Wprowadzenie wymagań EMAS obejmuje siedem kluczowych obszarów: przegląd środowiskowy, identyfikację aspektów środowiskowych oraz ocenę ich znaczenia, a także opracowanie polityki środowiskowej. Kolejnymi działaniami będą: wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego, przeprowadzenie audytów wewnętrznych i potwierdzenie zgodności z wymaganiami prawnymi ochrony środowiska oraz opracowanie deklaracji środowiskowej.

Niezbędne procedury

Po ustanowieniu systemu zarządzania środowiskowego, zgodnego z wymaganiami EMAS, i zapewnieniu jego efektywnego funkcjonowania, organizacja poddaje się weryfikacji środowiskowej. Prowadzi ją akredytowany przez Polskie Centrum Akredytacji weryfikator środowiskowy EMAS. Pozytywne zakończenie tej procedury oraz dokonana przez weryfikatora walidacja deklaracji środowiskowej dają możliwość złożenia wniosku o rejestrację w rejestrze krajowego systemu ekozarządzania i audytu EMAS, prowadzonym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ).

Wniosek o rejestrację musi zawierać zwalidowaną deklarację środowiskową, podpisane oświadczenie weryfikatora, które może być dołączone do deklaracji środowiskowej oraz formularz, wypełniony wg wzoru podanego w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 1 lutego 2012 r. w sprawie wzoru wniosku o rejestrację organizacji w rejestrze EMAS (DzU z 2012 r., poz. 166). Rejestracja jest jednorazowo odpłatna, a stawka wynosi 1000 zł. Kwota ta może jednak być niższa. Współczynniki różnicujące zależne od ilości zatrudnionych osób w organizacji określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z 23 marca 2012 r., w sprawie współczynników różnicujących wysokość opłaty rejestracyjnej za wpis do rejestru organizacji, zarejestrowanych w EMAS (DzU z 2012 r., poz. 341).

Powiązanie z ISO 14001

EMAS jest standardem opierającym się na wytycznych normy ISO 14001, jednak stawia on dodatkowe wymogi, które czynią go najefektywniejszym z dotychczas opracowanych standardem zarządzania środowiskowego. W odróżnieniu od normy ISO 14001, EMAS w sposób bardziej szczegółowy określa obowiązki dotyczące przeprowadzenia wstępnego przeglądu środowiskowego, a także metodyki i częstotliwości audytów wewnętrznych. Precyzyjniej definiuje też nadzorowanie dostawców i podwykonawców, nadzorowanie efektów działalności środowiskowej, zapewnienie prowadzonych działań w zgodzie z prawem ochrony środowiska oraz zaangażowanie pracowników w realizację polityki środowiskowej.

Bardzo widoczną różnicą między ISO 14001 a EMAS jest zaangażowanie organizacji w otwarty dialog z zainteresowanymi stronami oraz przejrzystość i okresowe przedstawianie informacji dotyczących środowiska w postaci raportów środowiskowych, tzw. deklaracji środowiskowych. Elementy tego typu są szczególnie istotne przy budowaniu zaufania zainteresowanych stron. EMAS zapewnia elastyczność, która pozwala firmom na kierowanie odpowiednich informacji do konkretnych odbiorców, przy jednoczesnym zagwarantowaniu dostępności wszystkich danych tym, którzy ich wymagają.

Korzyści z rejestracji

Organizacje zarejestrowane w EMAS najczęściej definiują korzyści, które odnoszą się do siedmiu kluczowych obszarów.

Pierwszy z nich to zrównoważone zarządzanie zasobami. Do pozytywnych aspektów rejestracji w EMAS, wg organizacji, należy zaliczyć głównie optymalizację zużycia zasobów. Zwykle wiąże się ona z systematycznym zmniejszaniem wpływu firmy na środowisko. Przedsiębiorstwa wykazują zwiększoną efektywność, dzięki czemu osiągają oszczędności w takich obszarach jak gospodarka odpadami, gospodarka wodno-ściekowa czy zużycie energii. Dzięki tego typu działaniom zmniejsza się zakres korzystania ze środowiska, a w konsekwencji wysokość należnych opłat.

Kolejny obszar to zgodność z prawem. W ramach rejestracji w EMAS organizacje są zobowiązane do wykazania się stałą zgodnością z wymaganiami prawnymi ochrony środowiska. Podmioty prowadzą wnikliwą analizę wymagań prawnych, które odnoszą się do ich działalności oraz podejmują wysiłek, zmierzający do zapewnienia zgodności z nimi. Wymusza to uporządkowanie wszystkich obowiązków w zakresie ochrony środowiska oraz wprowadzenie procedur gwarantujących ich realizację. Element ten jest szczegółowo sprawdzany przez akredytowanego weryfikatora oraz organ odpowiedzialny za rejestrację. Dzięki temu obecni w tym systemie minimalizują ryzyko kar za nieprzestrzeganie prawa ochrony środowiska oraz zyskują większe zaufanie ze strony administracji publicznej.

Istotny obszar korzyści, dla wszystkich zarejestrowanych w EMAS to również lepsze przygotowanie do sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami klimatycznymi. System EMAS wymaga wdrożenia kompleksowych rozwiązań w obszarze ochrony środowiska, nastawionych na ciągłe doskonalenie i osiąganie wymiernych efektów. Jednym z kluczowych wskaźników oceny działalności danej firmy jest efektywność energetyczna. Przedsiębiorstwa zobowiązane są m.in. do zapobiegania powstawania emisji do powietrza lub ich minimalizacji. Jednocześnie dzięki wymogowi raportowania, uwzględniającemu zużycie energii i emisję do powietrza, organizacje gromadzą dane, które pomagają im realizować ustawowe obowiązki sprawozdawcze.

Czwarty obszar korzyści to przewaga konkurencyjna. Rynek coraz częściej wymusza na firmach przywiązanie do poszanowania środowiska naturalnego. Jest to szczególnie widoczne za sprawą rosnącej popularności społecznej odpowiedzialności biznesu w aspekcie środowiskowym. W wielu przetargach, prowadzonych zarówno przez administrację publiczną, jak i firmy prywatne, pojawiają się kryteria ochrony środowiska. Klienci coraz częściej zwracają uwagę na przedsiębiorstwa przyjazne środowisku oraz tzw. ekologiczne produkty. EMAS daje przewagę, gdyż zarejestrowane organizacje posiadają sprawdzone instrumenty, służące do zapewniania najwyższego poziomu ochrony środowiska. Ponadto ich korzystny wpływ potwierdzony jest wiarygodnym certyfikatem, przyznawanym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Wymagania EMAS kładą duży nacisk na zaangażowania wszystkich pracowników w budowanie i doskonalenie systemu zarządzania środowiskowego. Zatem sukces każdej firmy w ogromnym stopniu zależy też od zgrania zespołu i jego wspólnej pracy. Dzięki wdrożeniu systemu pracownicy integrują się i koncentrują na głównym celu, jakim jest poprawa stanu środowiska oraz zrównoważony rozwój. Ich zaangażowanie w realizację polityki środowiskowej tworzy pozytywną atmosferę i motywuje do podejmowania ambitnych wyzwań. Wspólnie wypracowany wizerunek firmy przyjaznej środowisku daje pracownikom poczucie dumy oraz wzmacnia przywiązanie do pracodawcy.

Obecnie jednym z kluczowych elementów biznesu jest umiejętność budowania wiarygodności i zaufania. EMAS pomaga stworzyć pozytywną relację firmy z jej interesariuszami i wzmacniać w ten sposób wiarygodność. Jednym z wymogów systemu jest prowadzenie otwartego dialogu

„Jesteś kreatorem? Zostań ekoinnowatorem”

Ogólnopolska kampania informacyjno-edukacyjna nt. ekoinnowacji

kwiecień 2014 r. – grudzień 2015 r.

ze społeczeństwem oraz innymi zainteresowanymi stronami, w tym z ludnością lokalną i klientami. Przejrzystość oraz okresowe przedstawianie informacji dotyczących środowiska w postaci deklaracji środowiskowych, są fundamentalnymi elementami, odróżniającymi ten system od innych standardów zarządzania środowiskowego, w tym od ISO 14001. Dzięki EMAS organizacje kształtują swój wizerunek jako wiarygodnych i odpowiedzialnych partnerów.

Ostatnim z najczęściej definiowanych kluczowych obszarów korzyści, które wynikają z rejestracji w systemie EMAS jest wdrożenie w organizacji idei zrównoważonego rozwoju i CSR (ang. Corporate Social Responsibility). Polityka ochrony klimatu, innowacyjność biznesu lub rozwój demograficzny to jedne z najważniejszych wyzwań globalizującej się gospodarki. Sprostanie im wymaga zrównoważonego podejścia, zapewniającego pogodzenie interesów biznesu, społeczeństwa i ochrony środowiska. Struktura i wymagania EMAS, odnosząc się do wszystkich aspektów działania organizacji, dają narzędzia do systemowego zarządzania zrównoważonym rozwojem przedsiębiorstwa. EMAS doskonale wpisuje się w założenia społecznej odpowiedzialności biznesu CSR, zakładającej dobrowolne uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych w działaniach biznesowych oraz w relacjach z zainteresowanymi stronami. Dla wielu organizacji system ten staje się filarem wdrażania strategii CSR. Dzięki zachowaniu równowagi środowiska naturalnego oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych tworzy unikatową wartość społeczno-gospodarczą.